

Haalbaarheidsonderzoek verduurzaming

VvE Entrepôt West II
te Amsterdam

01-februari-2023

inhoud:

inleiding waarom verduurzamen

haalbaarheidsonderzoek:

- 1- hoe staat het gebouw ervoor?
- 2- wat stroomt er doorheen?
- 3- hoe wordt dat minder?
- 4- hoe kunnen we dat betalen?

1993 bron: Stadsarchief Amsterdam

*steden bestaan over 100 jaar uit
gebouwen die er nú al staan*

*hoe kan de VvE het gebouw
aanpassen op een schone toekomst?*

transitievisie warmte: warmtenetbuurt vanaf 2030 gefaseerd starten

Figuur 1:
Transitiekaart Amsterdam

Warmtenetbuurt

- Tussen 2020 en 2030 Warmtenetbuurt: gefaseerd aardgasvrij
- Tussen 2022 en 2032 Warmtenetbuurt: gefaseerd aardgasvrij
- Vanaf 2030 Warmtenetbuurt: gefaseerd starten
- Al (bijna) volledig op het warmtenet

Lokale bronnetten

- Tussen 2020 en 2032 Lokale bronnetten en warmtenet: gestaag aardgasvrij
- Tussen 2020 en 2040 Lokale bronnetten: gestaag aardgasvrij

All Electric

- Tussen 2020 en 2040 All Electric: gestaag aardgasvrij

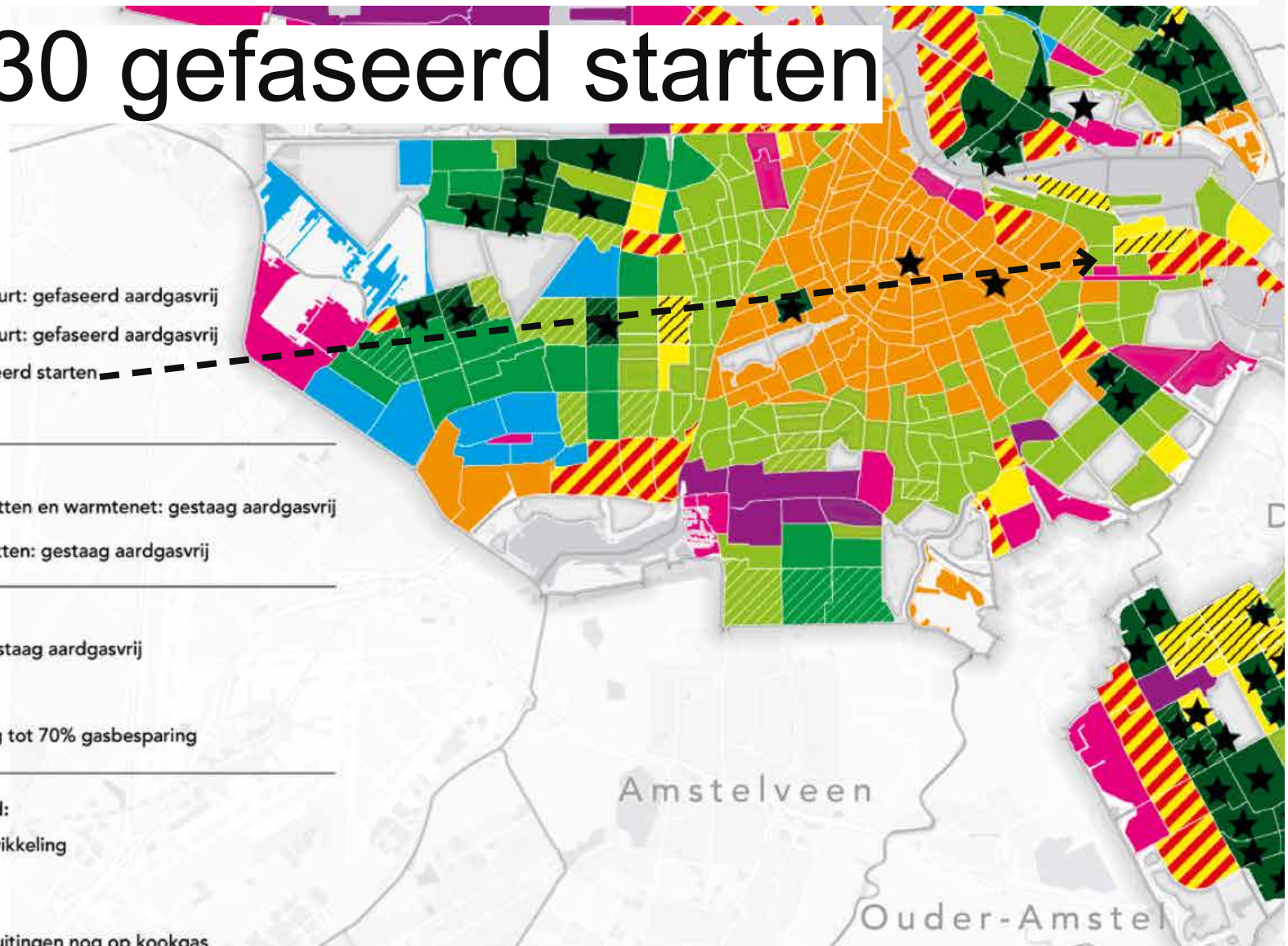
Aardgasvrij gasnet

- Tot 2040 Aardgasvrij gasnet: gestaag tot 70% gasbesparing

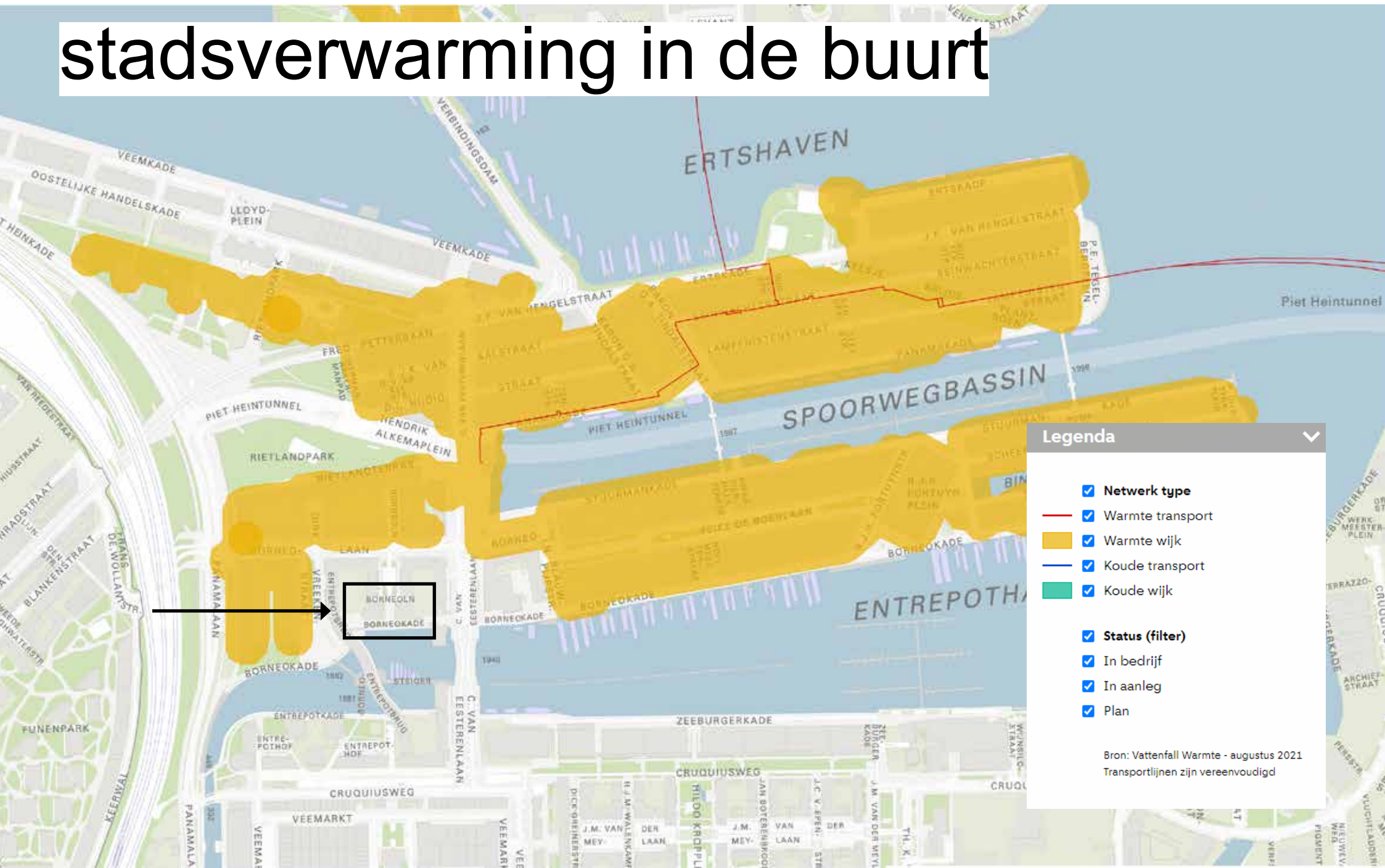
- ▨ Nieuwbouw- en transformatiegebied:
volgt de fasering van de gebiedsontwikkeling

- Grotendeels onbebouwd

- ▨ Een aanzienlijk deel van warmteaansluitingen nog op kookgas

stadsverwarming in de buurt

Legenda

- Netwerk type**
  - Warmte transport
  - Warmte wijk
  - Koude transport
  - Koude wijk
- Status (filter)**
  - In bedrijf
  - In aanleg
  - Plan

Bron: Vattenfall Warmte - augustus 2021
Transportlijnen zijn vereenvoudigd

→ BORNEOLN
BORNEOKADE

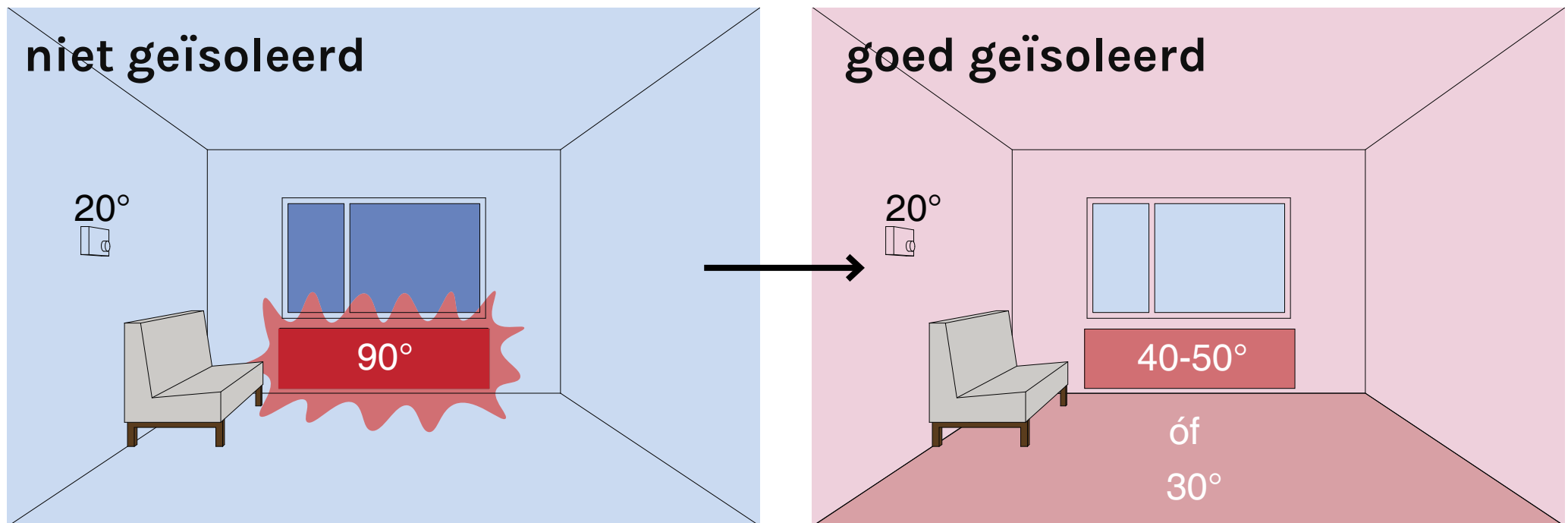
waarom verduurzamen als VvE?

hoe kun je verduurzamen als VvE?

stap 1: energie besparen = isoleren

stap 2: ga efficiënt om met de beschikbare bron = kleinere installaties en lagere temperatuur

inhoud:

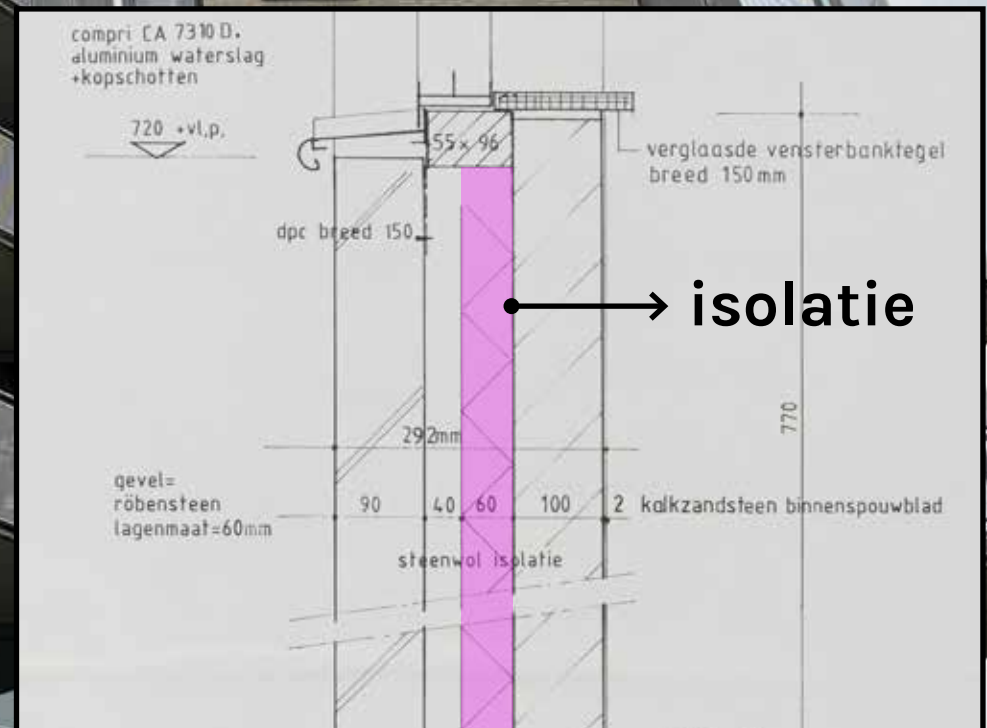
- 1- hoe staat het gebouw ervoor?
- 2- wat stroomt er doorheen?
- 3- hoe wordt dat minder?
- 4- hoe kunnen we dat betalen?

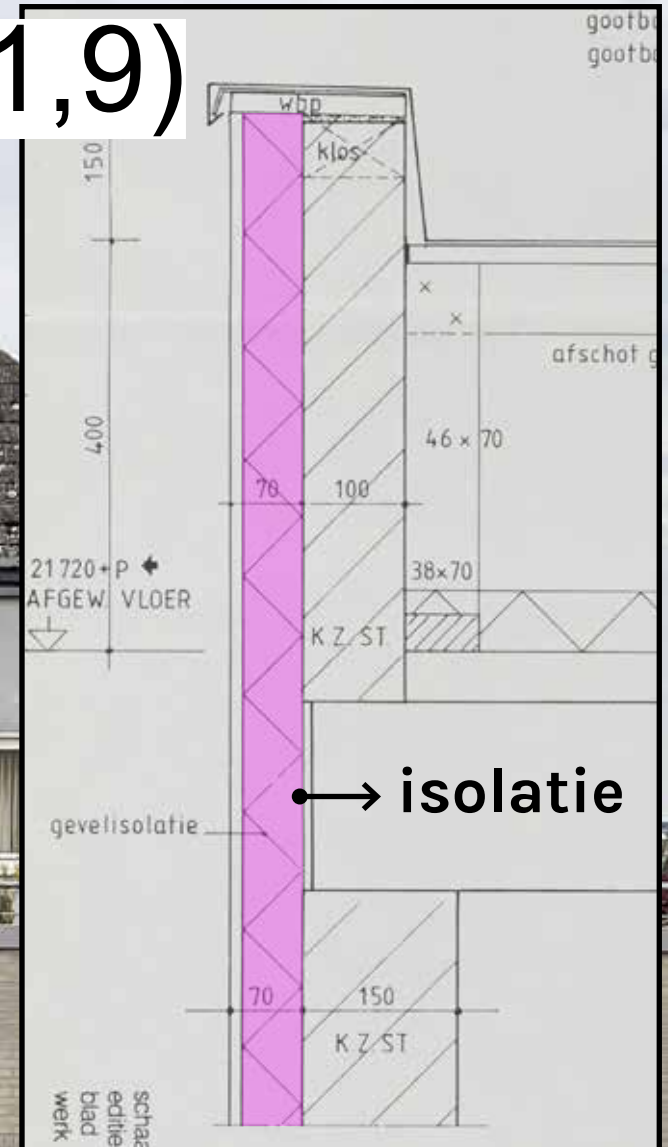
VvE Entrepôt West II

- Twee identieke torens ontworpen door Atelier PRO Architecten als onderdeel van een masterplan
- Gebouwd in 1992
- Totaal 46 appartementen (11 huurders)
- Verschillende woningtypes: 3 kamer appartementen (2 types) en penthouses (ook 2 types)
- Torens verbonden op de souterrain niveau met bergingen en parkeerplaatsen

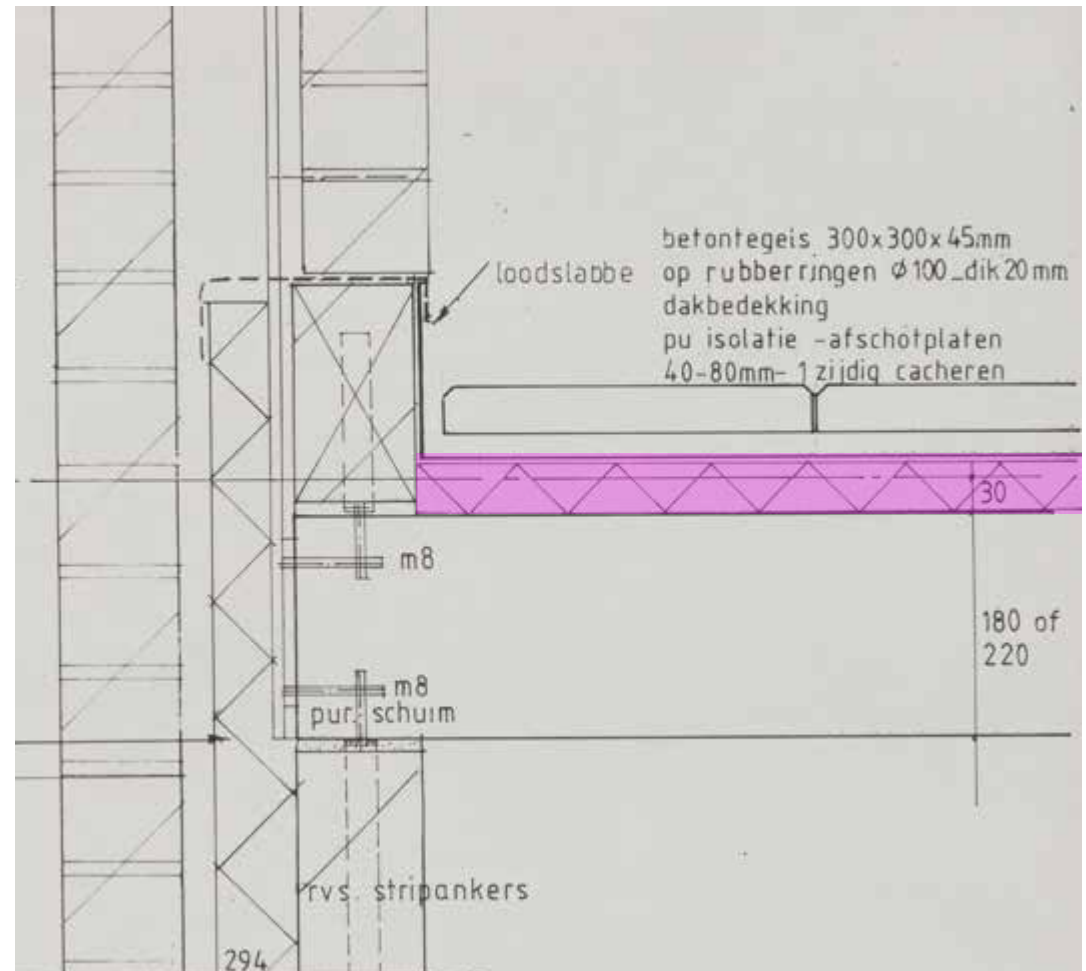
buitenwanden: geïsoleerd met 60mm
steenwol ($R_c = 1,8$)

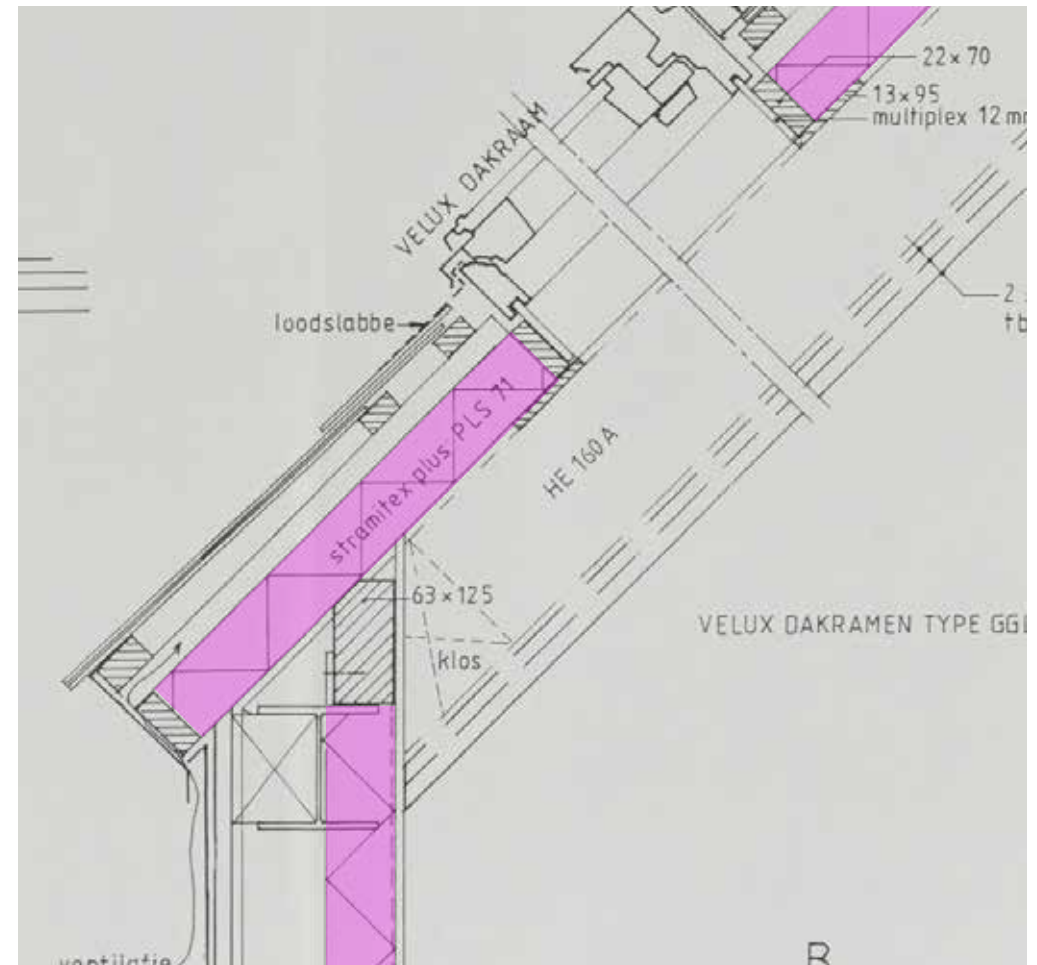
gevel penthouses: geïsoleerd met 60mm EPS isolatie ($R_c = 1,9$)

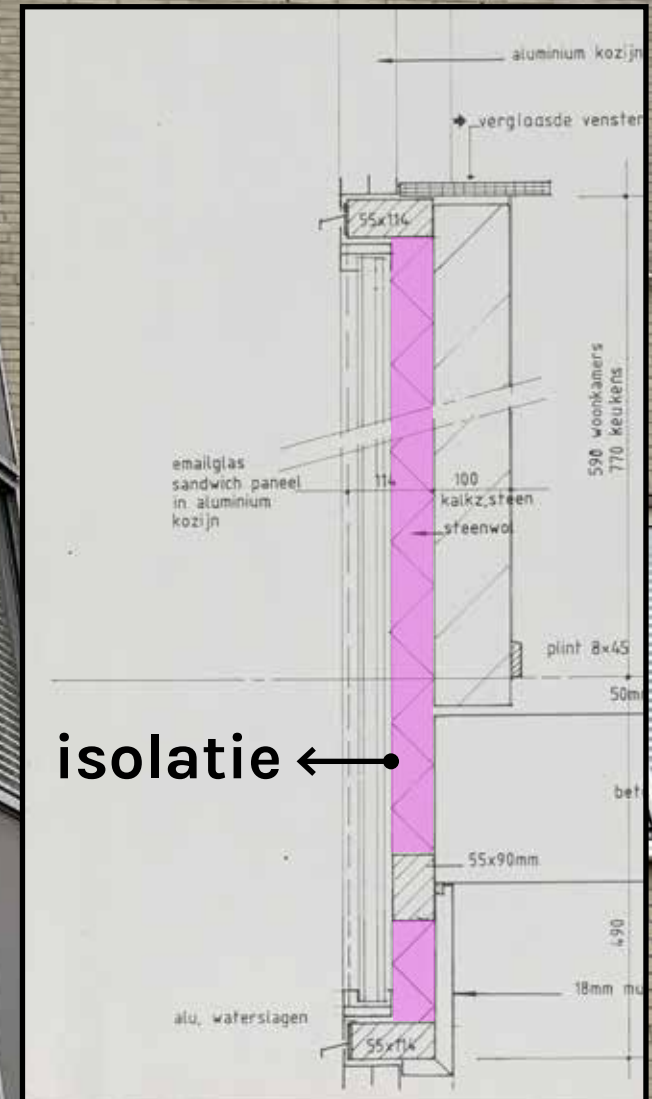
dakterras 40-80mm PU afschot isolatieplaten (Rc = 2,0)

dakisolatie 70mm ($R_c = 2,0$)

erkers: geïsoleerd met 60mm
steenwol ($R_c = 1,8$)

kozijnen: aluminium schuiframen met dubbel glas (geen HR)

- houten stelkozijn
- aluminium kozijn
- isolatiewaardewaarde U glas = 3,0 W/mK.

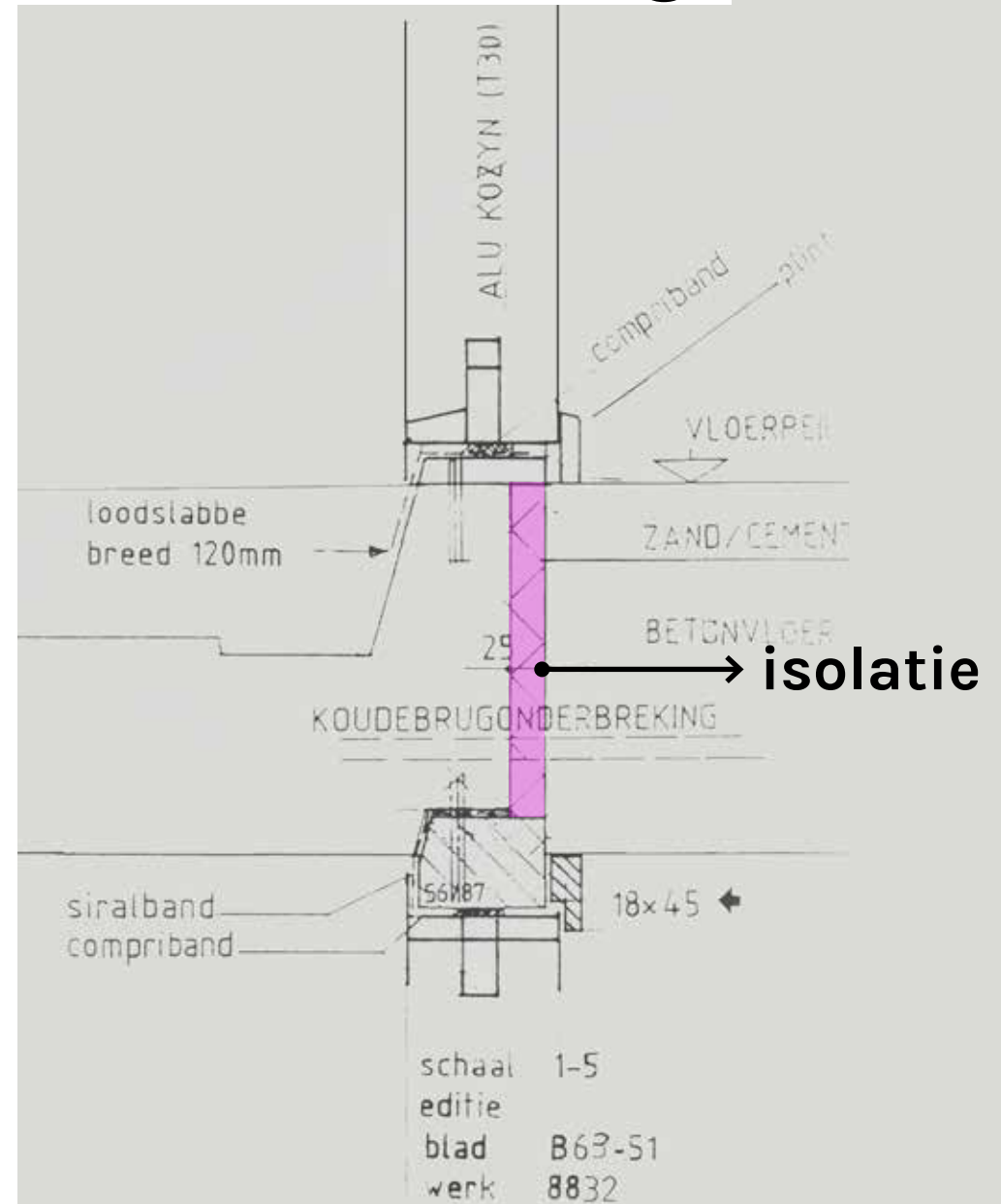

kozijnen: tocht door kieren schuifraam

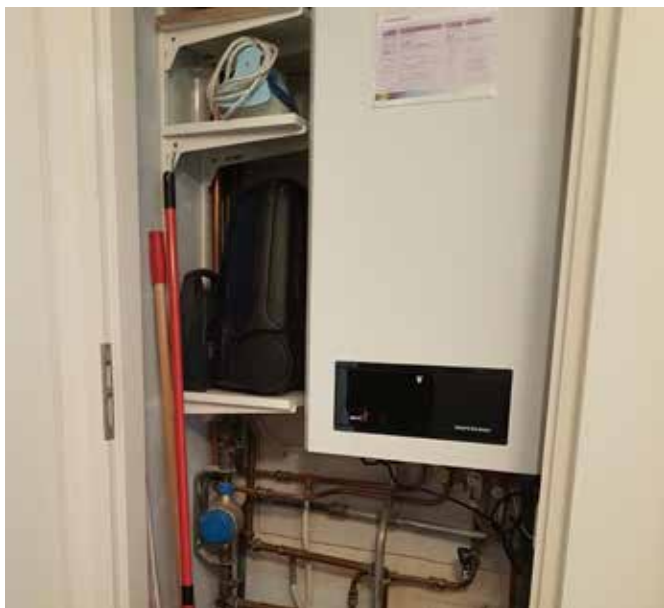

balkons: koudebrugonderbreking (25 mm)

verwarmd door indiv. cv ketels en afgifte via radiatoren

afvoer gas: door de buitenwanden
(behalve middenappartementen)

ventilatie: lucht komt binnen door roosters (als ze open staan)

62% van de enquête geeft aan dat de roosters dicht staan.

(deels alleen in de woonkamer)

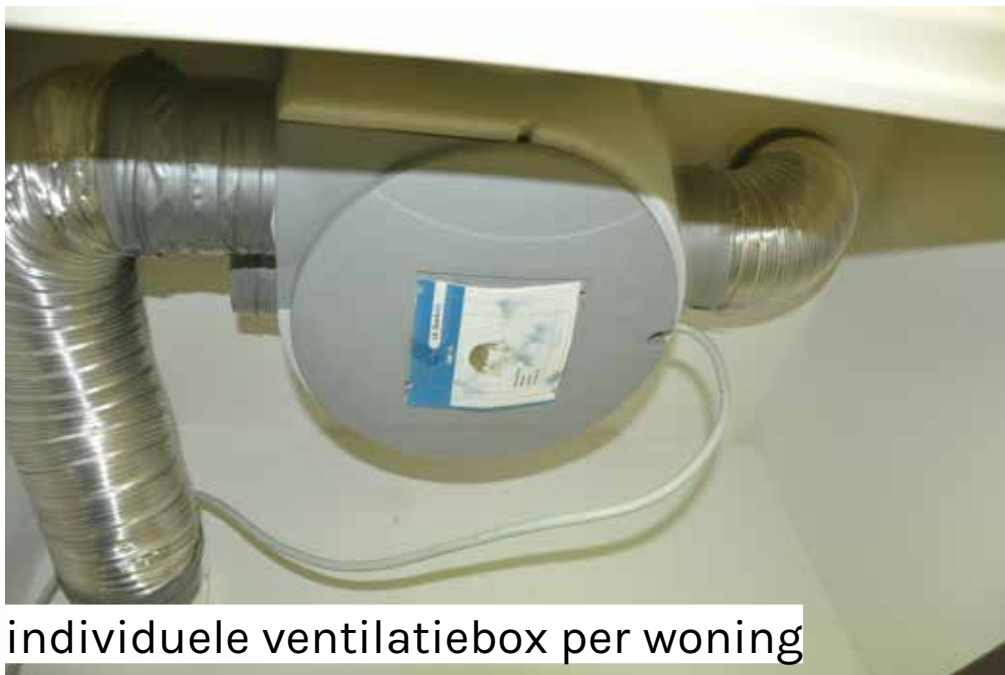
ventilatie: lucht wordt afgezogen via ventielen door indiv. box

ventielen in keuken, wc en badkamer

uitblaasrooster ventilatielucht op de punt

individuele ventilatiebox per woning

per woning ventilatiekanaal naar dak

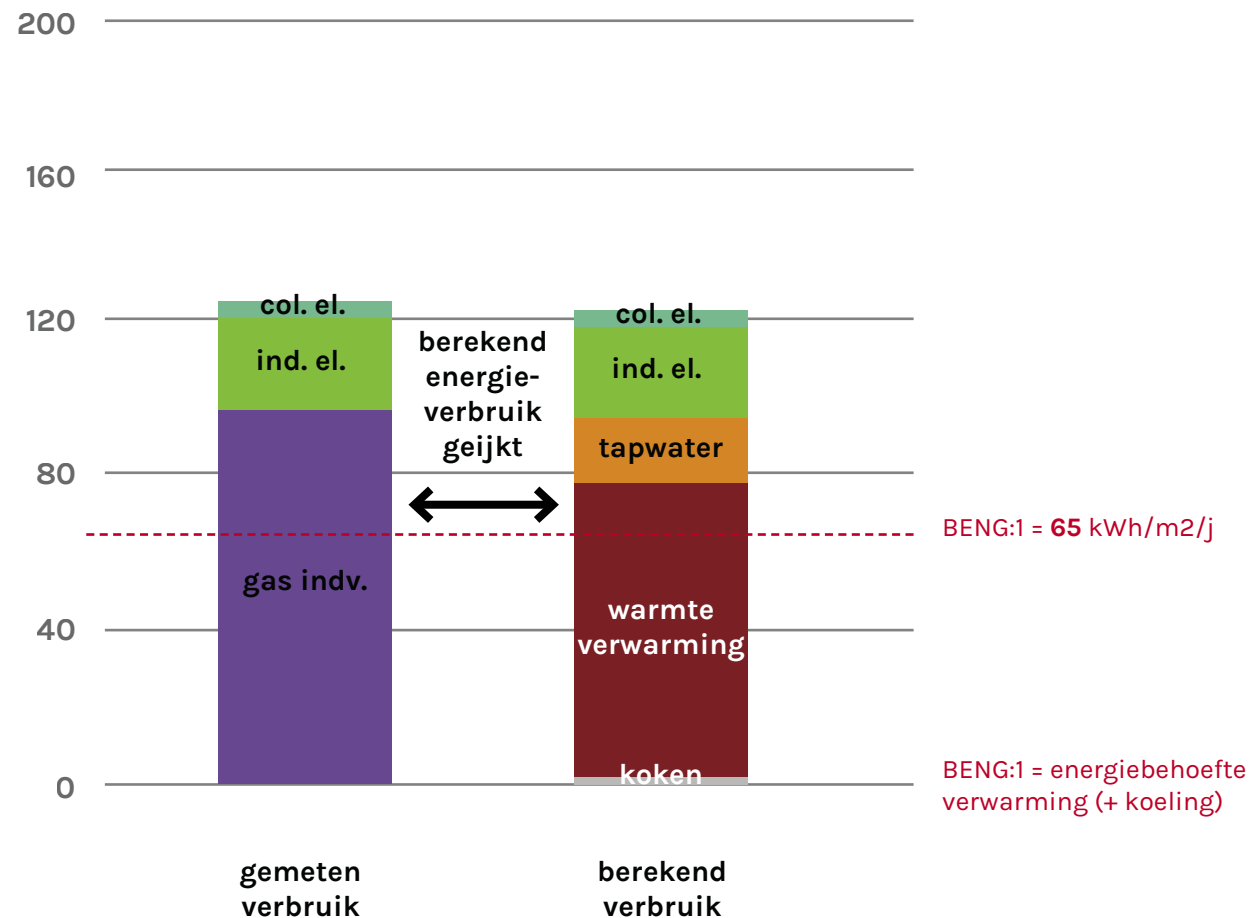
zonwering alleen bij de penthouses,
verder geen behoefte? middenwoning?

- ~~1- hoe staat het gebouw ervoor?~~
- 2- wat stroomt er doorheen?
- 3- hoe wordt dat minder?
- 4- hoe kunnen we dat betalen?

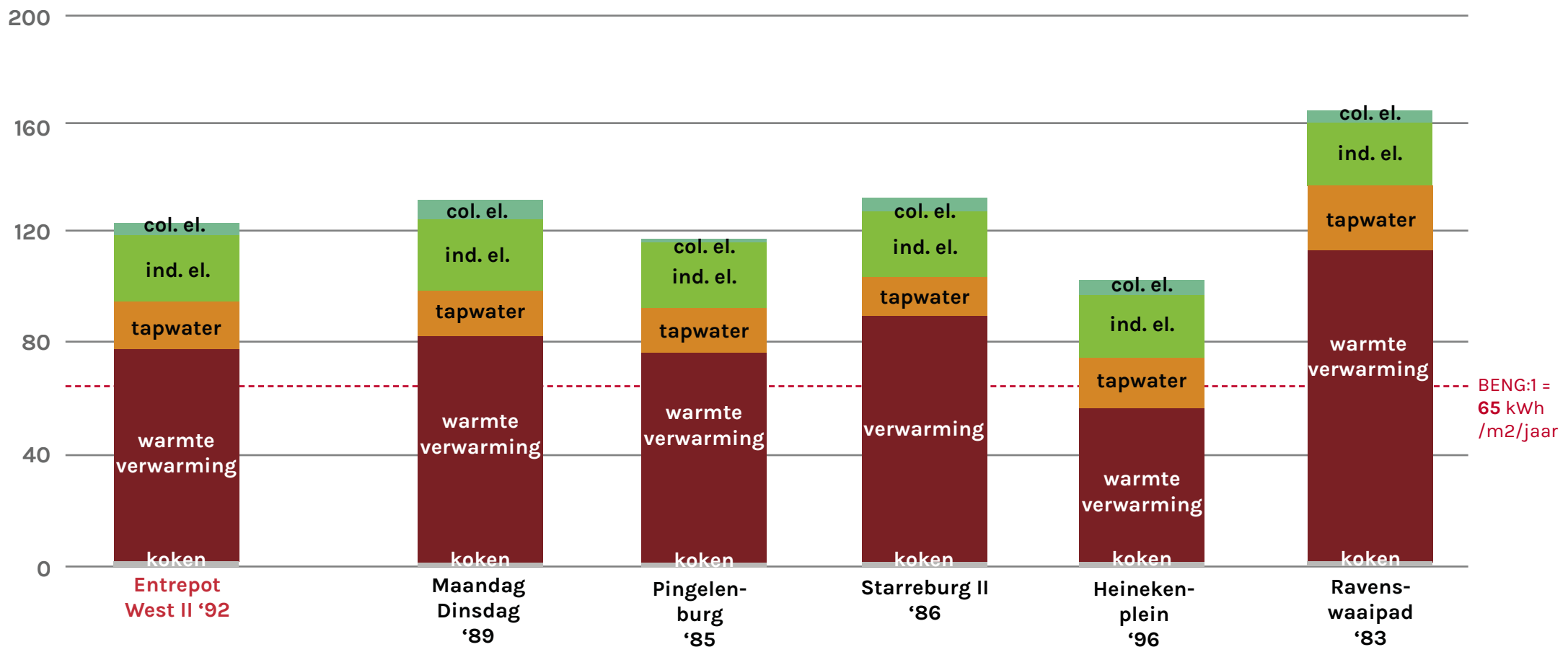
wat stroomt er jaarlijks doorheen?
900 m³ en 2.570 kWh p/a p/j

energieverbruik
per jaar
in kWh/m²

in vergelijking met andere VVE's; vergelijkbaar bouwjaar en verbruik

warmtestromen

68% VERWARMING

23% ZONINSTRALING

19% DICHTE GEVEL

9% INTERNE WARMTELAST

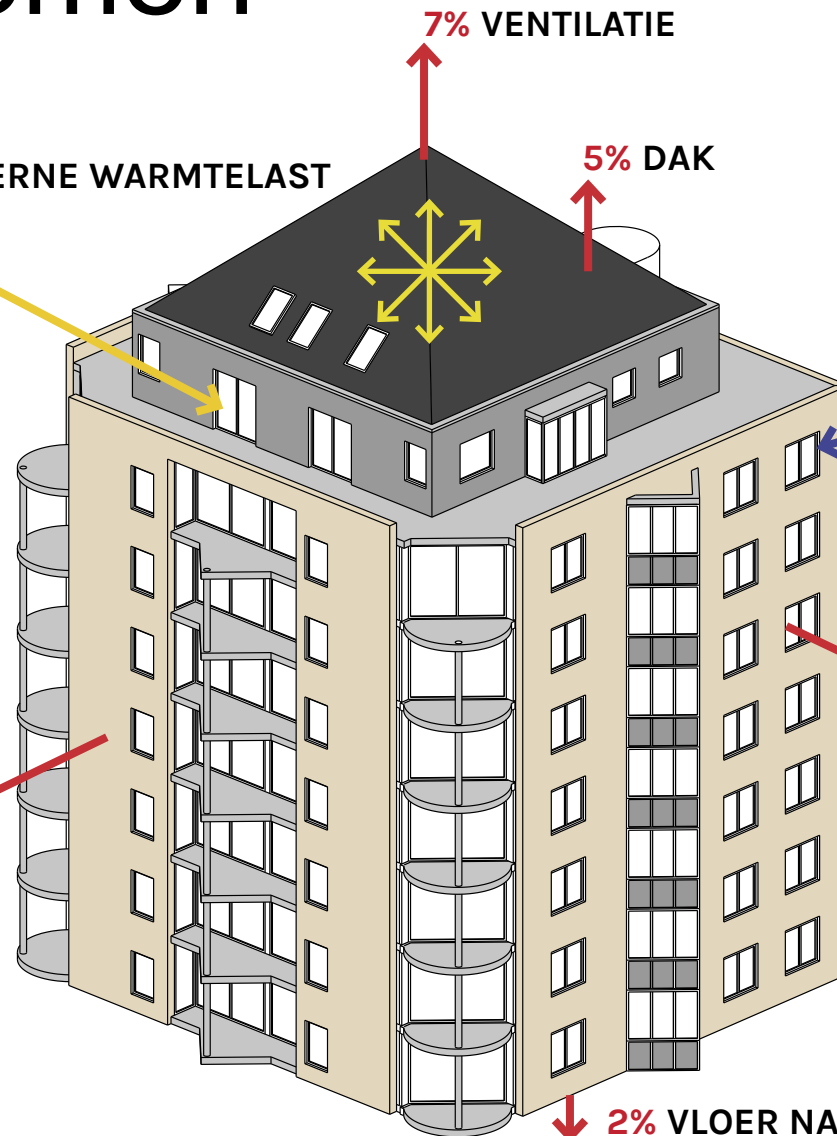
7% VENTILATIE

5% DAK

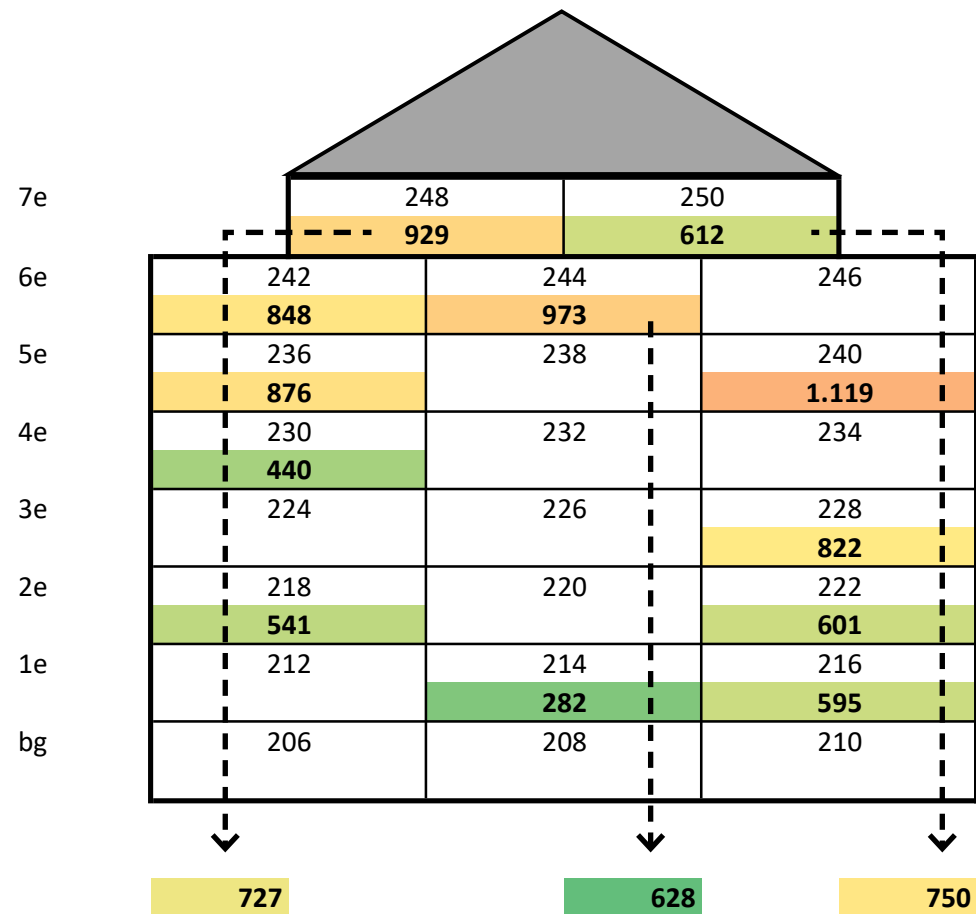
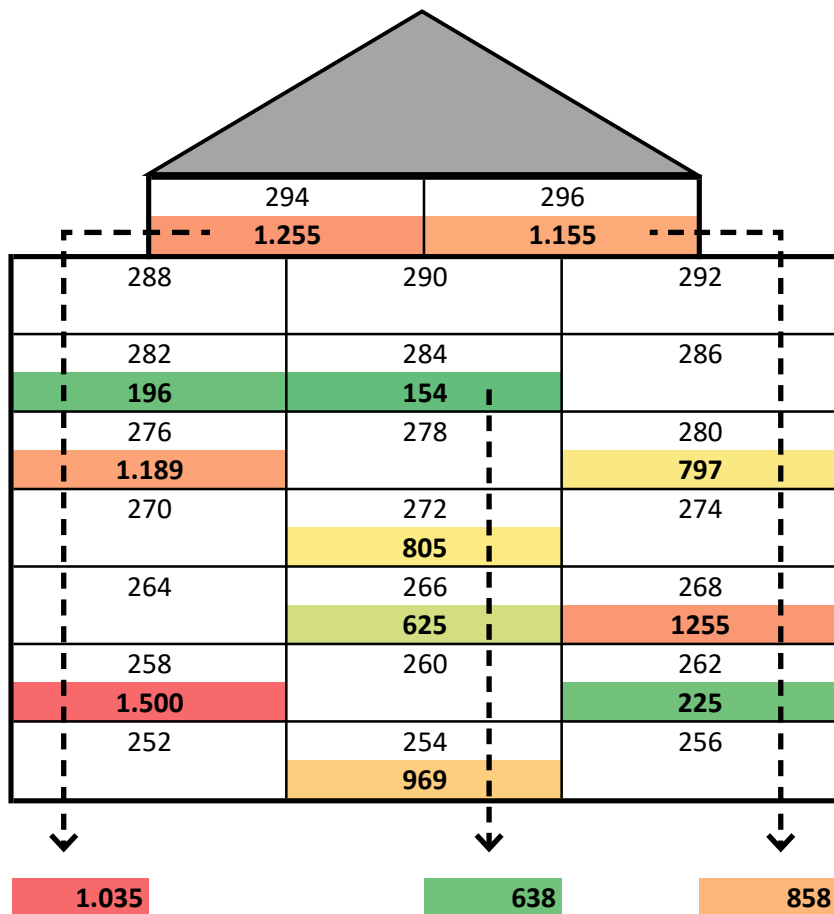
9% INFILTRATIE

59% KOZIJNEN

2% VLOER NAAR BERGING

energie enquete: 50% respons. midden-appt. gebruiken minder

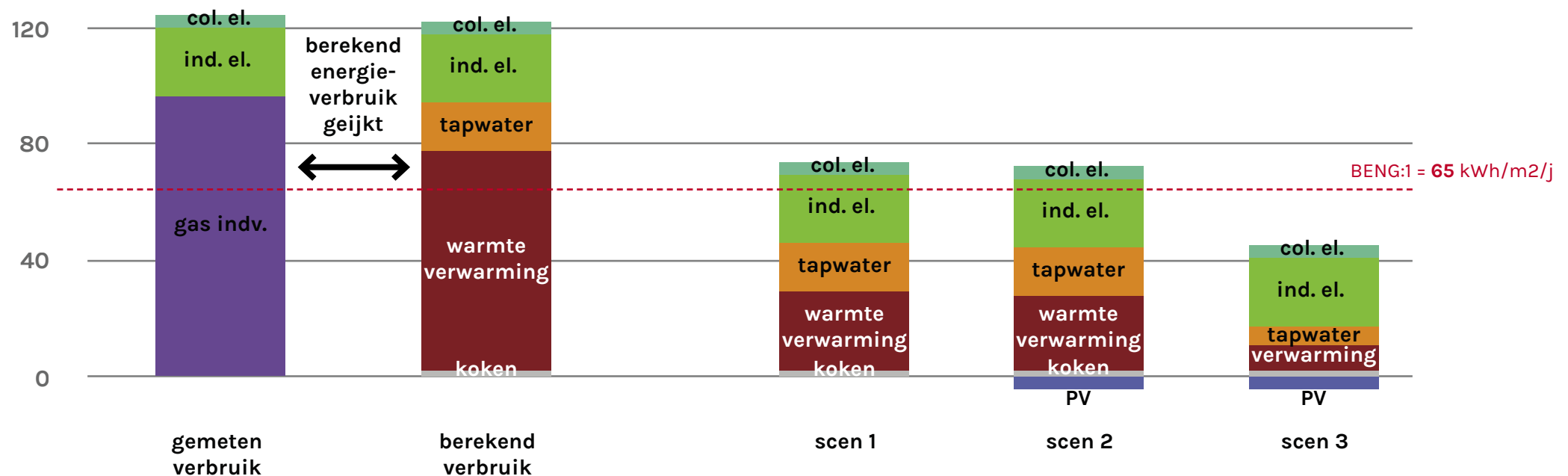

gemiddeld gasverbruik per kolom

- ~~1- hoe staat het gebouw ervoor?~~
- ~~2- wat stroomt er doorheen?~~
- 3- hoe wordt dat minder?
- 4- hoe kunnen we dat betalen?

hoe wordt dat minder? - in scenario's

energieverbruik per jaar in kWh/m²

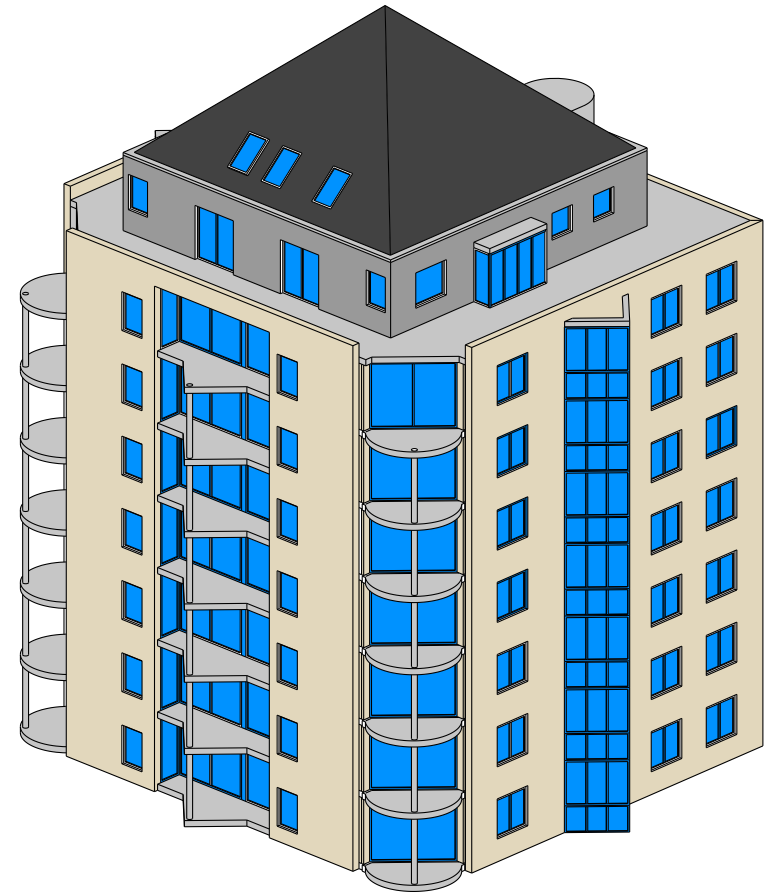

scenario 1: alle kozijnen vervangen voor kozijnen met trippelglas*

alle kozijnen vervangen voor isolerende
kozijnen $U_f = 1,5 \text{ W/m}^2 \text{ K}$
met trippelglas
 $U_g = 0,7 \text{ W/m}^2 \text{ K}$

ook geïsoleerde panelen in erkers

inclusief zelfregelende ventilatieroosters

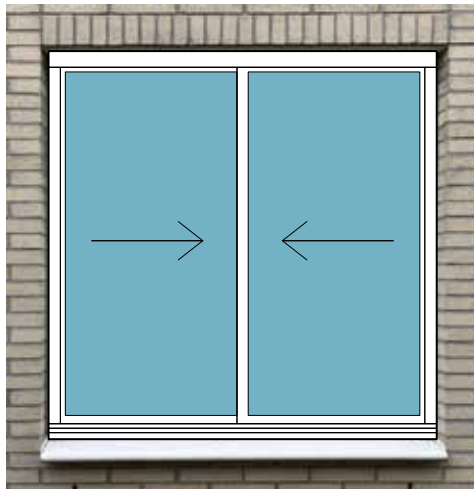
* voor de kozijnen in de erker HR++ als trippel te zwaar is.

keuze type nieuw kozijn maakt uit

huidig kozijn
aluminium met dubbelglas

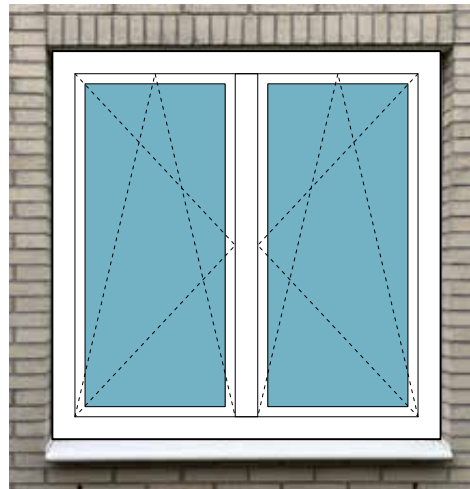
huidig kozijn
aluminium met dubbelglas

kozijn	0,49m ²	22%
glas	1,76m ²	78%

Uw = 4,0

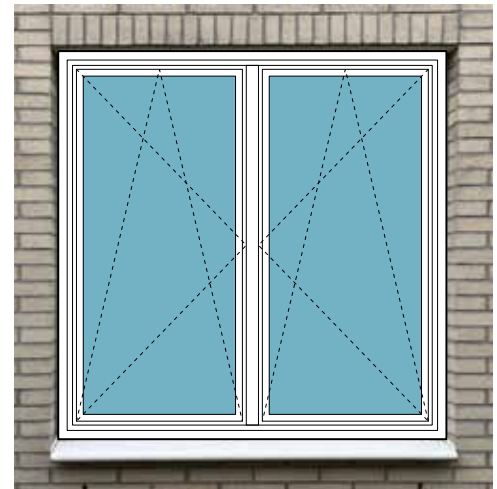
kunststof kozijn uit offerte
GEALAN S 9000 NL / VEKA
soffline 82 NL tripleglas

kozijn	0,90m ²	40%
glas	1,35m ²	60%

Uw = 1,1

aluminium kozijn
Aluprof Ferroline
tripleglas

kozijn	0,72m ²	32%
glas	1,53m ²	68%

Uw = 1,0

waarom geen HR++ glas?

- warmteverlies en tocht vooral door de kozijnen > nieuwe kozijnen
- alleen subsidie voor kozijn bij trippelglas >131,- vs 47,- p/m²
- prijsverschil en subsidie zijn vergelijkbaar
- ramen met trippelglas isoleren beter > $U_w=1,0$ vs $1,4$ W/m²K
(2.335m³ verschil per jaar op gebouwniveau)

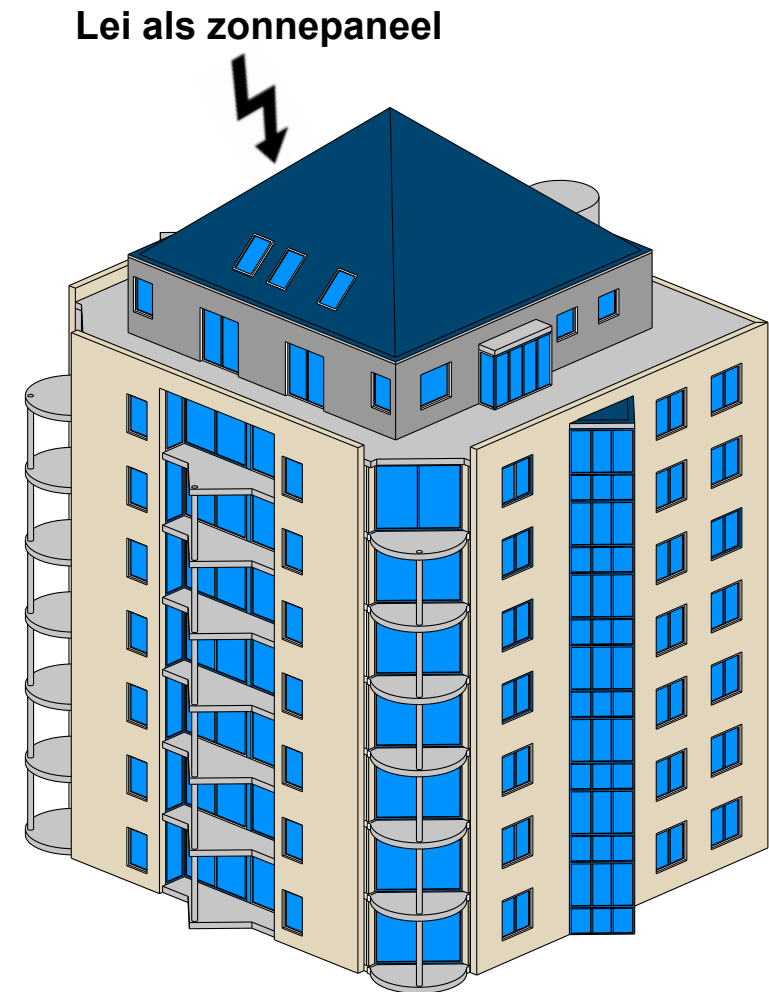
scenario 2: scen 1+ dakisolatie en zonnelei

+ extra dakisolatie schuin dak $R_c = 3,5$

+ extra dak isolatie erkers $R_c = 3,5$

+ Zonnelei als dakbedekking voor
opwekking zonne-energie

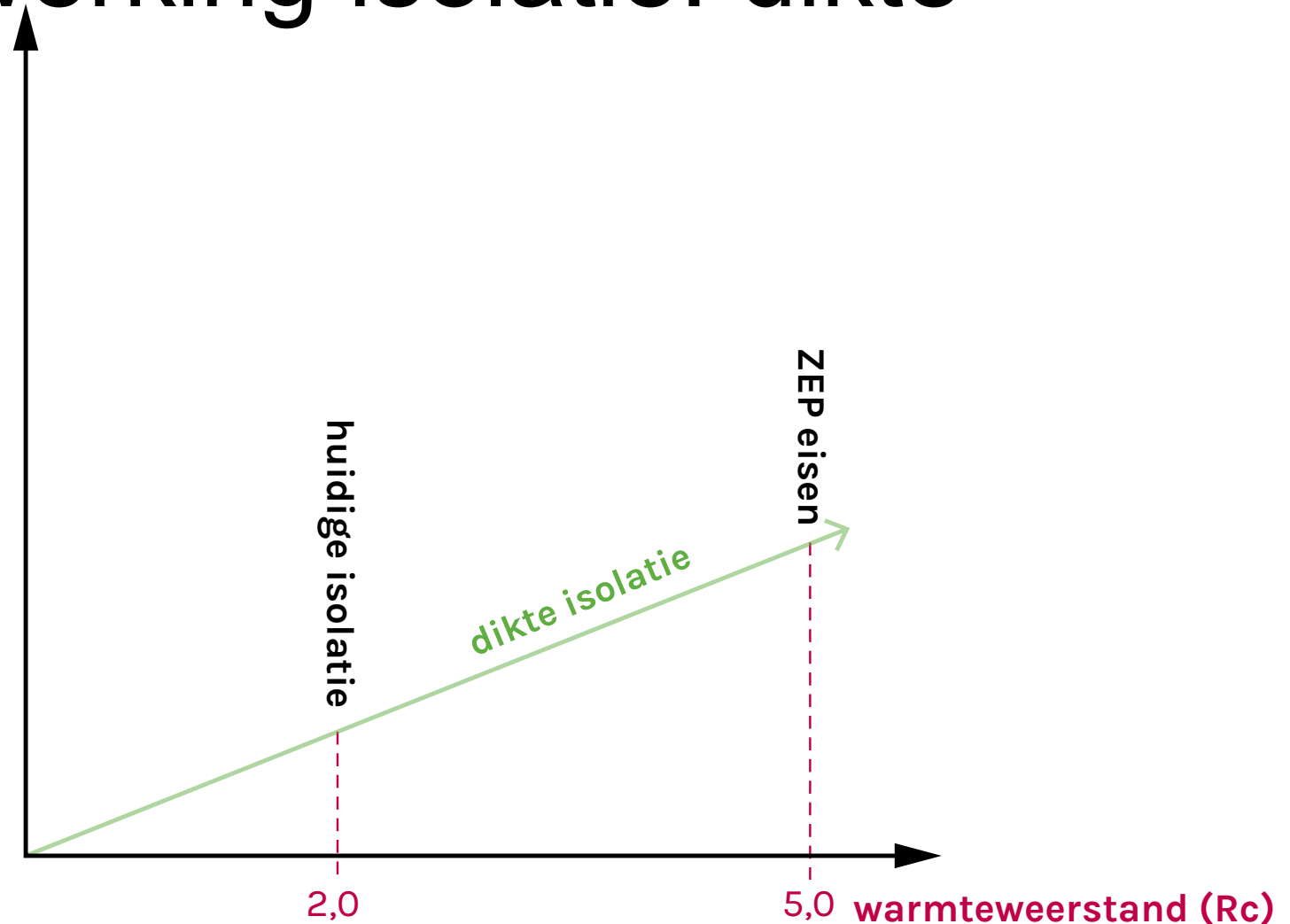
= voldoende isolatie voor gasloze
scenario's

zonnelei op oost, zuid en west
14.000 kWh = 100% coll. energie

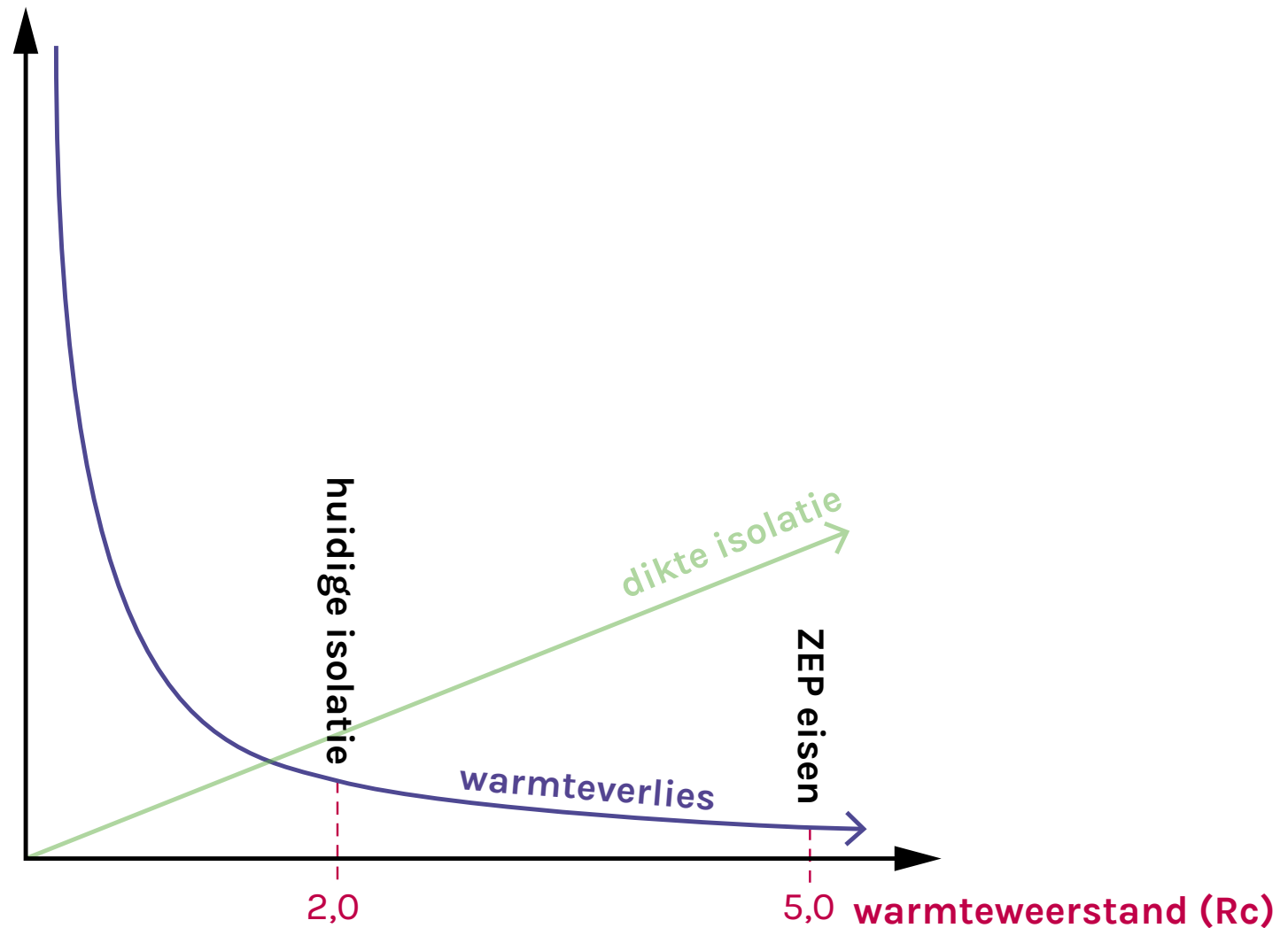

waarom gevel niet extra isoleren?
diagram werking isolatie: dikte

waarom gevel niet extra isoleren?

diagram werking isolatie: warmteverlies

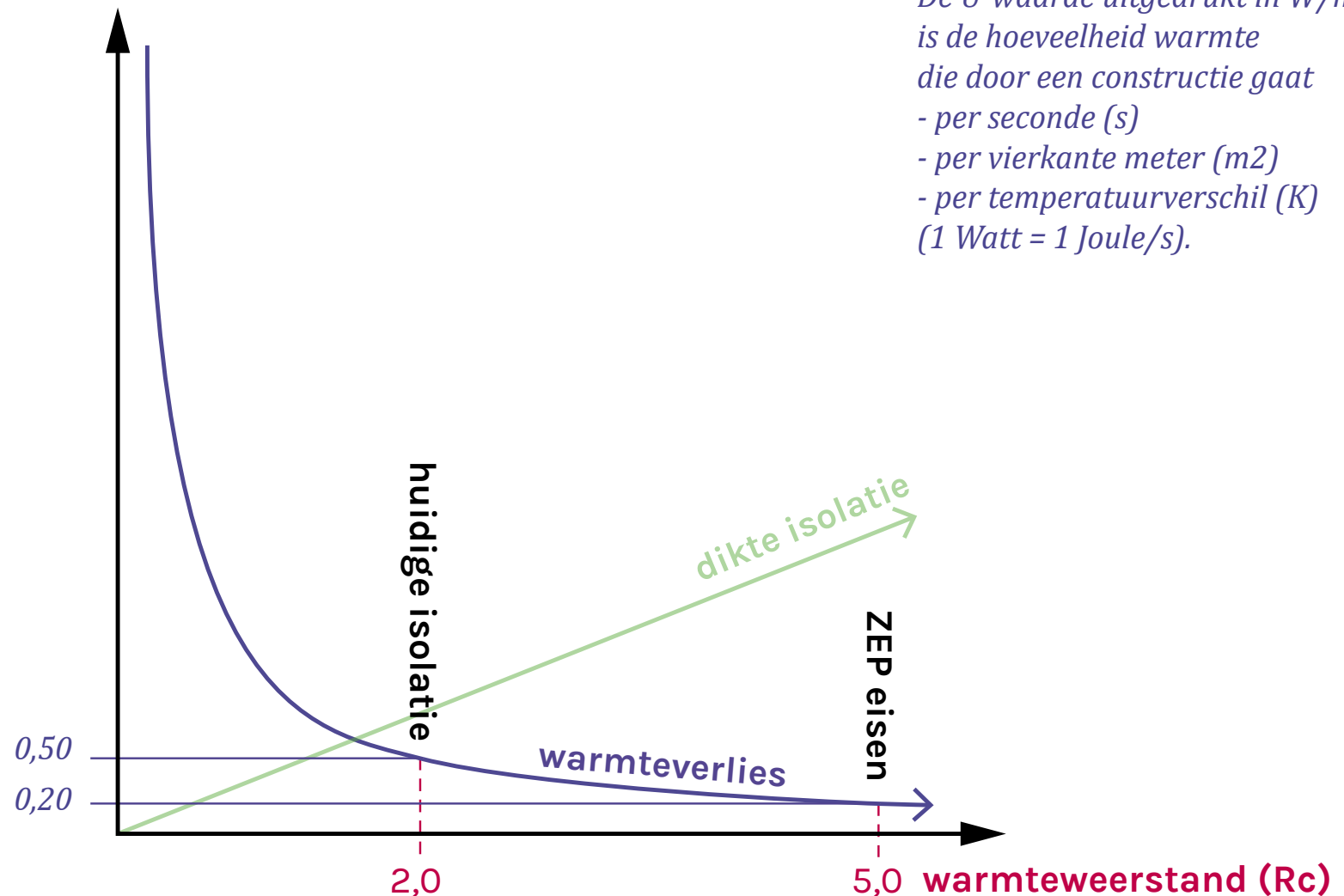

waarom gevel niet extra isoleren? de eerste Rc's doen het meest!

De U-waarde uitgedrukt in W/m^2K is de hoeveelheid warmte die door een constructie gaat

- per seconde (s)
- per vierkante meter (m^2)
- per temperatuurverschil (K)

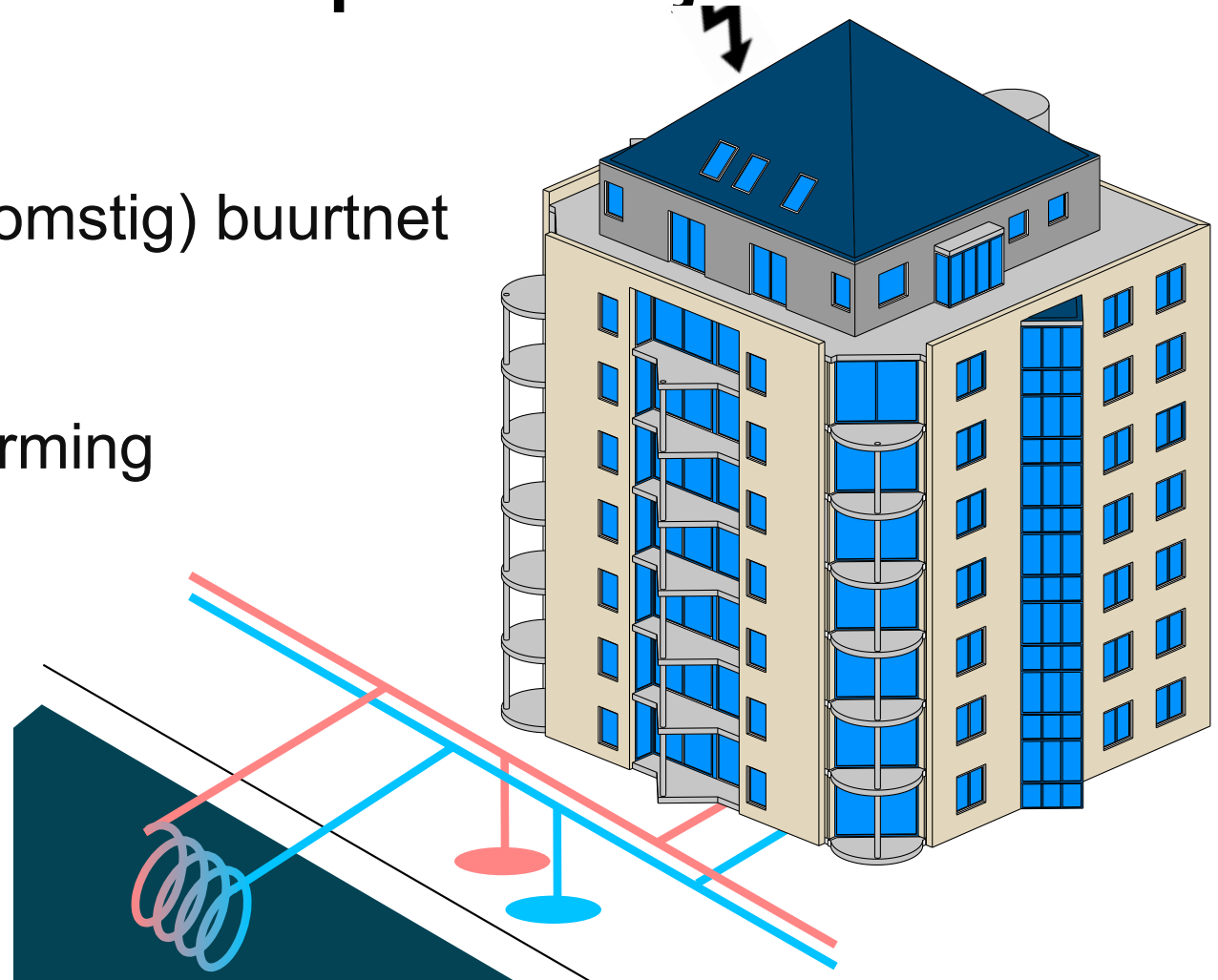
(1 Watt = 1 Joule/s).

scenario 3: scen 2+

hoe van het gas af op termijn?

- aansluiten op een (toekomstig) buurnet voor warmte
- lage temperatuur verwarming
- gasloos koken

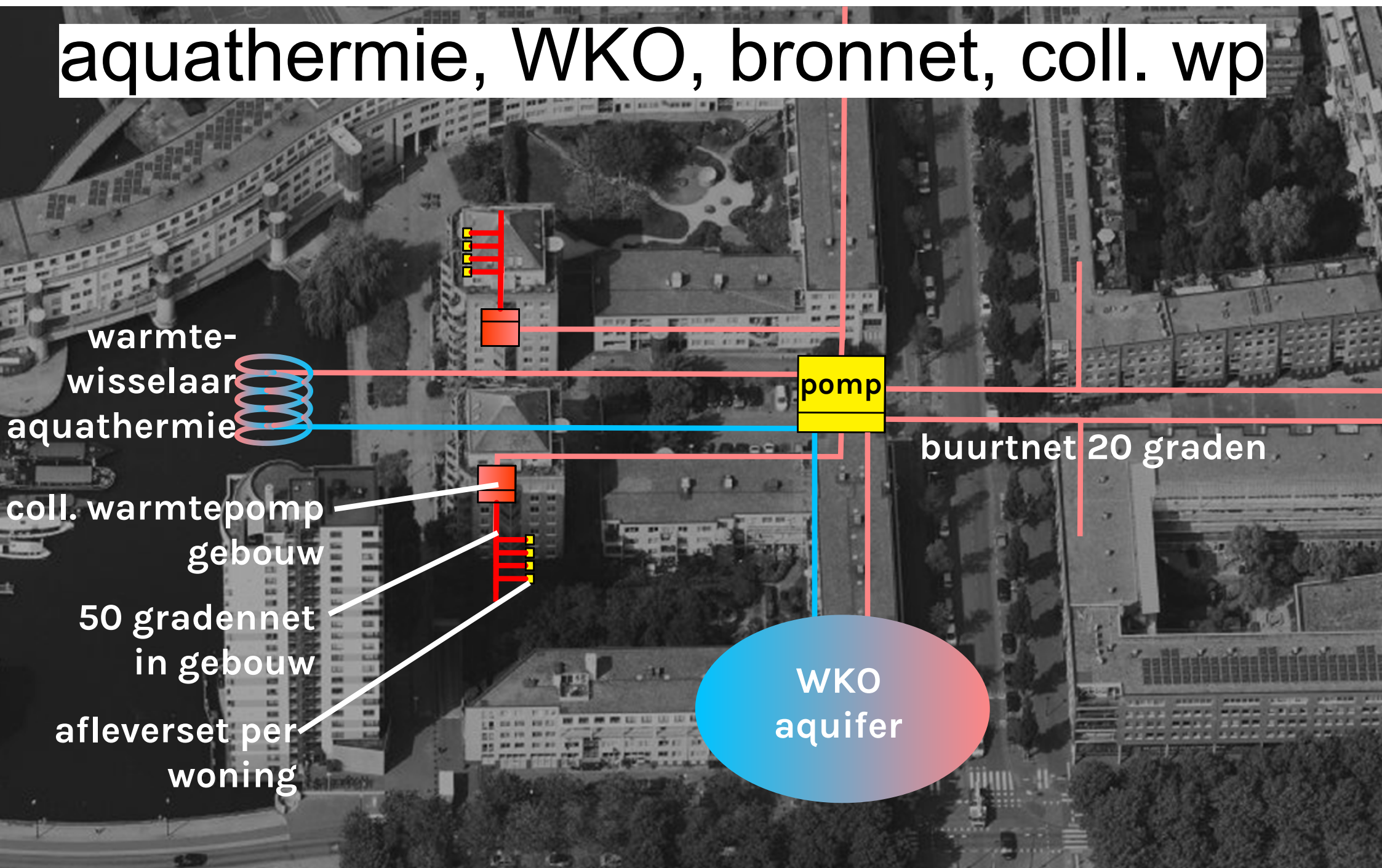
in opdracht van Energiecommissie OHG > plan Resourcefully

[De uitdaging](#) [Van het gas af](#) [Buurtrapportages](#) [Veelgestelde vragen](#) [Contact](#)

aquathermie, WKO, bronnet, coll. wp

warmte-
wisselaar
aquathermie

coll. warmtepomp
gebouw

50 gradennet
in gebouw

afleverzet per
woning

pomp

buurtnet 20 graden

WKO
aquifer

verwarmen met lage temperatuur

Hoe groter het afgifte oppervlak, hoe lager de temperatuur van het verwarmingswater. Hoe lager die temperatuur hoe efficiënter de warmtepomp.

kansen en valkuilen

- investering ongeveer gelijk aan indiv. systeem
  - onderhoudskosten lager dan indiv. systeem
  - langere levensduur dan indiv. systeem
  - flexibele adaptatie per gebouw (temp per wp gebouw)
  - spreiding netbelasting mogelijk
-
- afhankelijk van commitment meerdere VvE's
  - afhankelijk van gemeente (straat open)
  - afhankelijk van Liander (stroomnet)
  - implementatie niet eerder dan 2030

- ~~1- hoe staat het gebouw ervoor?~~
- ~~2- wat stroomt er doorheen?~~
- ~~3- hoe wordt dat minder?~~
- 4- hoe kunnen we dat betalen?

En hoe gaan we dat berekenen?

Ingrediënten financiële doorrekening:

- Berekening energiebesparing per scenario
- Besparing op onderhoud, vermeden onderhoud
- Servicekosten opbouw VvE
- MJOP (grondslag dotatie reservefonds?)
- Reservefonds
- Inschatting van de investeringskosten
- Subsidies
- Lening

subsidie energiebesparing eigen huis- voor VvE's (RVO) tot eind 2023

Isolatie Maatregelen	Eis	Subsidie
Dakisolatie	$R_c = 3,5 / 6,5^*$	30,-/m ²
Gevelisolatie	$R_c = 3,5 / 5,0^*$	38,-/m ²
Vloerisolatie	$R_c = 3,5 / 4,0^*$	11,-/m ²
Glas HR++	$U_g = 1,2$	46,-/m ²
Trippelglas + kozijnen	$U_{f/g} = 1,5^* / 0,7^*$	131,-/m ²
Isolerende deuren	$U_d = 1,0^*$	131,-/m ²
Isolerende panelen	$U_p = 0,7^*$	90,-/m ²
Aanvullende Maatregelen		
CO2/balans ventilatie		tot 1.200,- p/w
waterzijdig inregelen		150,- p/w
slimme thermostaat		120,- p/w

*ZEP Bonus 4.000,- p/w
 Zeer Energiezuinig Pakket:
 isoleren van de gehele
 gebouwschil incl. CO2/
 balansventilatie én
 kierdichting

beperkte mogelijkheden subsidie ivm huidige isolatieniveau

SAH subsidie voor gemengde VvE's aardgasvrij op warmtenet

Stimuleringsregeling aardgasvrije huurwoningen (SAH)

Gepubliceerd op: 20 maart 2020 | Laatste gecontroleerd op: 1 november 2022

Voor o.a. gemengde VvE's

max 40% tot 1.200,- per woning voor in pandige aanpassingen om aardgasvrij mogelijk te maken

max 30% tot 3.800,- per woning voor de aansluitkosten kosten warmtenet

per woning is de subsidie maximaal 5.000,-
alleen als de woning daarna volledig van het gas af is.

energiebespaarlending voor VvE's

- Product van het Nationaal Warmtefonds
- Lening aan de VvE i.p.v. aan de individuele bewoner
- Lenen tot 30.000 en bij ZEP(+) tot 50.000 (65.000) per appt
- Looptijd van 10 jr (4,20%) en 15 jr (4,60%) en 20 jr (4,80%) en 30 jr voor ZEP (5,00%)
- Rente is individueel aftrekbaar
- Rente aflossing verdeeld volgens breukdelen en betaald via de VvE-bijdrage
- 'Je betaalt mee zolang je eigenaar bent'

raming scenario 1:

scenario 1: kozijnen met trippelglas	
alle kozijnen vervangen voor kunststof met trippel glas én zelf regelende ventilatieroosters	724.078
<i>direkte bouwkosten</i>	724.078
<i>aaneemsom</i>	992.689
investeringsraming (incl BTW)	1.439.399
subsidie	6%

raming scenario 2:

scenario 2: + dak en PV	
<i>alle kozijnen vervangen voor kunststof met trippel glas</i>	
<i>én zelf regelende ventilatieroosters</i>	724.078
<i>extra isoleren dak (ook erkers)</i>	52.720
<i>PV leien op het dak</i>	29.766
<i>direkte bouwkosten</i>	806.564
<i>aaneemsom</i>	1.105.775
investeringsraming (incl BTW)	1.603.374
subsidie	12%

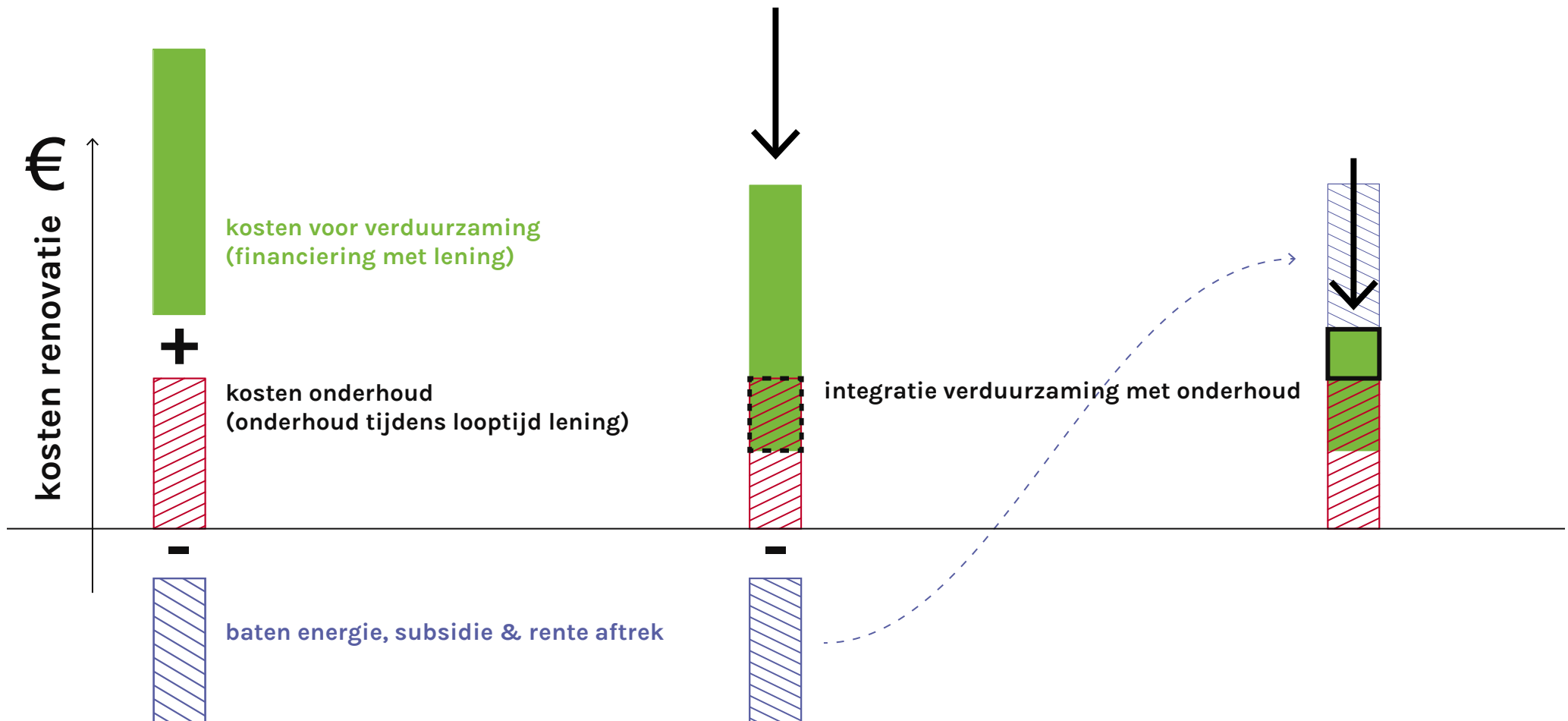
raming scenario 3:

scenario 3: + buurtnet warmte met TEO	
<i>alle kozijnen vervangen voor kunststof met trippel glas</i>	
<i>én zelf regelende ventilatieroosters</i>	724.078
<i>extra isoleren dak (ook erkers)</i>	52.720
<i>PV leien op het dak</i>	29.766
<i>aansluiten op buurtnet TEO met WKO en collectieve warmtepomp</i>	506.000
<i>stelpost gasvrij koken</i>	50.600
<i>direkte bouwkosten</i>	1.363.164
<i>aaneemsom</i>	1.868.857
investeringsraming (incl BTW)	2.709.842
subsidie	13%

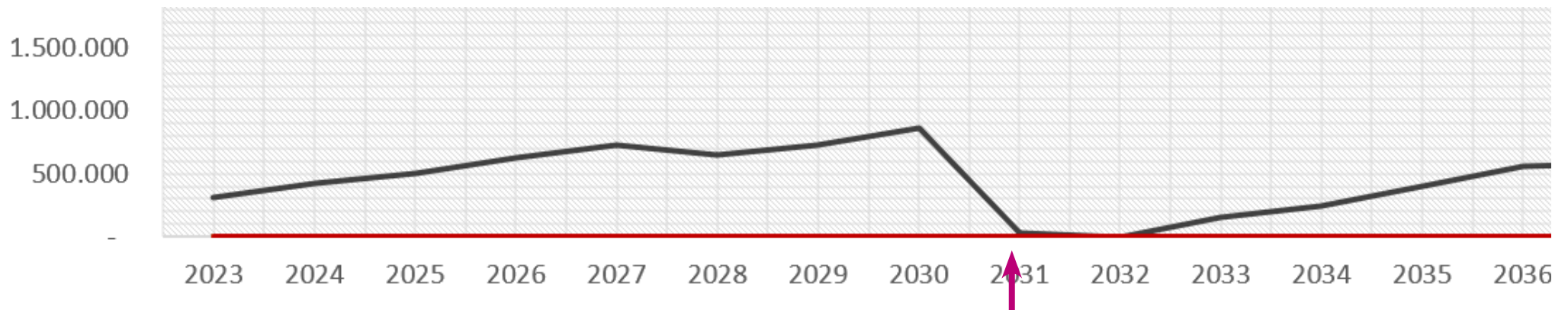
uitgangspunten voor de doorrekening

- VvE bijdrage o.b.v. begroting 2022
- Indexering VvE bijdrage en MJOP met 3%
- Uitgegaan van Meerjarenplan (MJOP) uit 2022
- inclusief kozijnvervanging in 2031
- Energieprijs bij doorrekening 0,30/kWh en 1,50/m³
- Aannee 30 jaars financiering voor scen 3 bij Warmtefonds

principe geldstromen bij verduurzaming van VvE's

kozijnvervangning in MJOP: 2031 daar spaart de VvE al voor!

De VvE heeft de dotatie verhoogd voor kozijnvervangning in 2031

woonlastendoorrekening o.b.v. breukdeel (172)

<u>1</u>	Vershil VvE-bijdrage t.o.v. huidig
<u>2</u>	Opbrengst zonnepanelen (coll. salderen voor 0,30 ct,/kWh)
<u>3</u>	Besparing op vastrecht gas
<u>4</u>	Tabel renteaftrek (1e maand) obv belastingschijven
<u>5</u>	besparing onderhoud&vervanging indiv. CV ketel
<u>6</u>	Besparing energiekosten (uitgegaan van 0,30/kWh en 1,50/m3)
	Totaal verschil t.o.v. huidige woonlasten

verduurzamingsscenarios		
kozijnen	+dak en PV	+ buurtnet WKO
68	76	171
0	-10	-10
0	0	-18
-37	-39	-72
0	0	-20
-58	-58	-70
=	=	=
-28	-31	-18

waar is mee gerekend?

opbouw VvE-bijdrage breukdeel (172)

	huidig	verduurzamingsscenario's		
		kozijnen	+dak en PV	+ buurtnet WKO
Exploitatiekosten	92	92	92	92
Dotatie	173	80	80	96
Financieringskosten	-	161	169	248
VvE bijdrage totaal	265	333	341	436
<u>1</u> Vershil VvE-bijdrage t.o.v. huidig		68	76	171

- Dotatie wordt minder
- Financiering wordt meer

waar is mee gerekend?

individuele baten breukdeel (172)

2 Opbrengst zonnepanelen (coll. salderen voor 0,30 ct,/kWh)

verduurzamingsscenarios		
kozijnen	+dak en PV	+ buurtnet WKO
-	-10	-10

3 Besparing op vastrecht gas

-	-	-18
---	---	-----

4 Tabel renteaftrek (1e maand) obv belastingschijven

0,00%
19,20%
37,10%

-	-	-
-19	-20	-37
-37	-39	-72

5 besparing onderhoud&vervanging indiv. CV ketel

-	-	-20
---	---	-----

6 Besparing energiekosten (uitgegaan van 0,30/kWh en 1,50/m³)

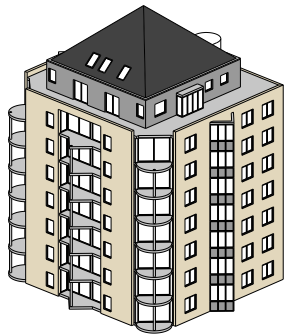
besparing bij huidig verbruik minder dan 900m³
besparing bij huidig verbruik ca. 900m³
besparing bij huidig verbruik van meer dan 900m³

-30 tot -58	-30 tot -58	-35 tot -70
-58	-58	-70
-58 tot -116	-58 tot -116	-70 tot -140

- Annuitaire lening, rente aftrek wordt elk jaar minder
- Besparing energie op gebouwniveau: Wie veel stookt gaat ook veel besparen

samenvatting:

huidig = instandhouding

> er wordt gespaard voor kozijnvervanging in 2031

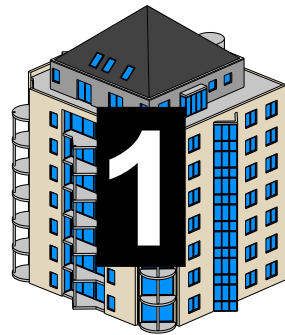

energiebesparing

CO2 besparing per jaar

- p/m woonlasten

kozijnen met trippelglas

> nieuwe kozijnen + trippelglas
> ventilatieroosters
> isoleren borstwering erker

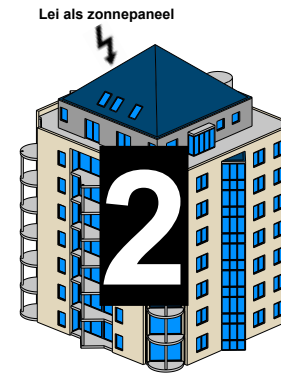

energiebesparing

CO2 besparing per jaar

-28 p/m woonlasten

+ dakisolatie en PV

> nieuwe kozijnen + trippelglas
> ventilatieroosters
> isoleren borstwering erker
> dakisolatie
> zonnelei (PV)

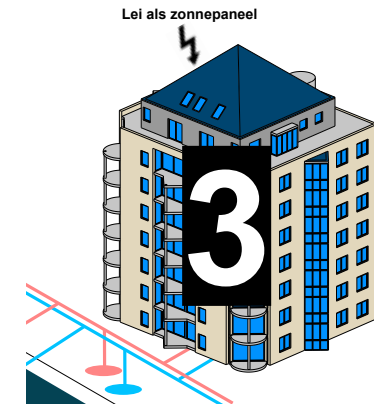

energiebesparing

CO2 besparing per jaar

-31 p/m woonlasten

+ aansluiten op WKO-net

> nieuwe kozijnen + trippelglas
> ventilatieroosters
> isoleren borstwering erker
> dakisolatie
> zonnelei (PV)
> WKO gasvrij buurtnet

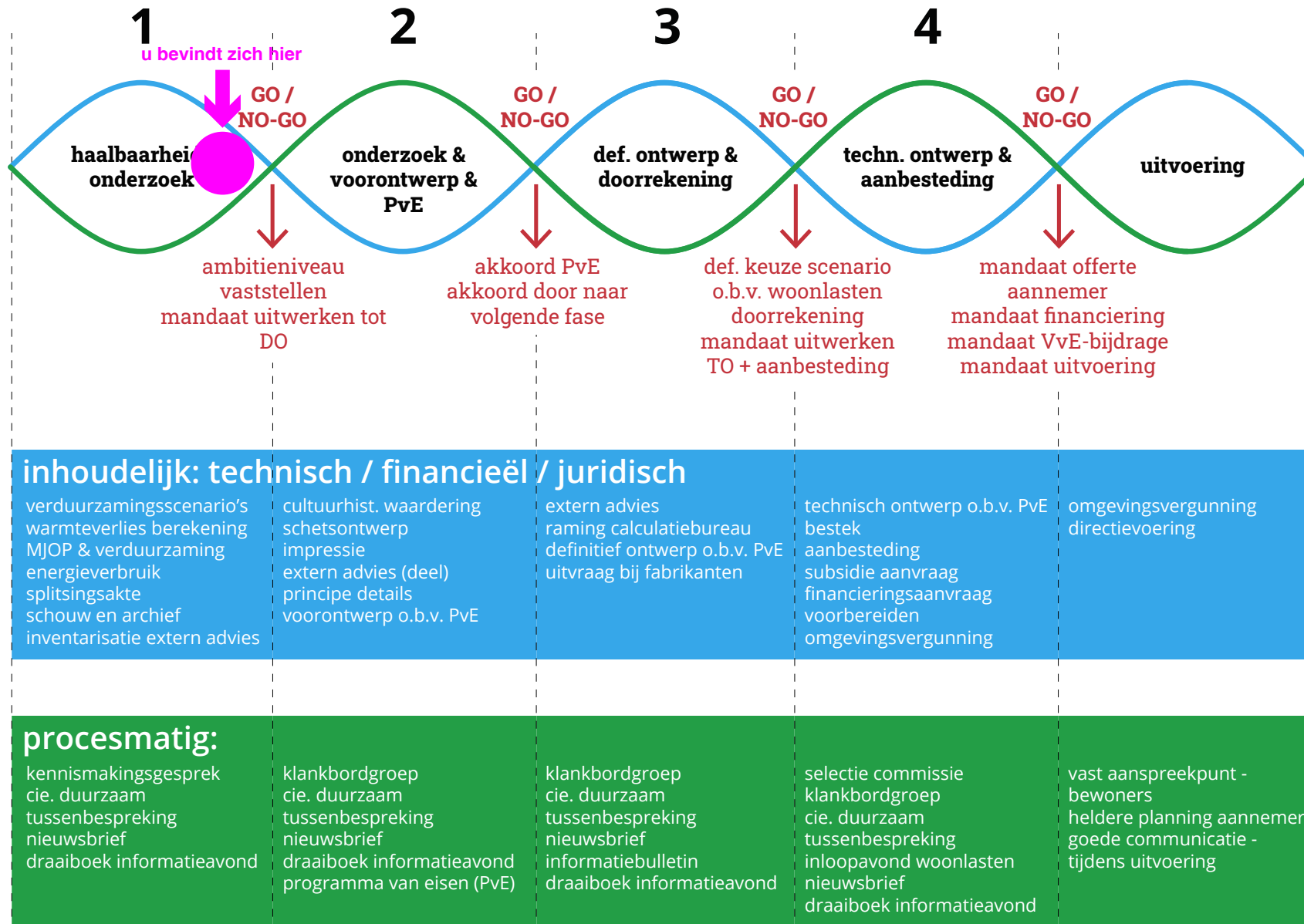
energiebesparing

CO2 besparing per jaar

-18 p/m woonlasten

planning/proces verduurzaming VvE

vervolg

ALV:

- keuze scenario(s) + mandaat uitwerken scenario(s) en:
- ontwerp & tekening kozijnen (omgevingsvergunningplichtig)
- projectbegeleiding

extern onderzoek:

- bouwfysicus voor ventilatie en aansluitingen erkers
- constructeur voor erkers
- installatie adviseur voor scenario 3

waarom doen we dit?

- meer comfort
- onderhoud en verduurzamen
- lager energieverbruik
- mogelijkheid om energie op te wekken

colofon:

Deze presentatie is gemaakt ten behoeve van de infoavond
haalbaarheidsonderzoek verduurzaming van het gebouw van de
VvE Entrepot West II

gemaakt in opdracht van gemeente Amsterdam

Adviseurs:

Corine Erades, P  p   Niemeijer, Deniz   stem, Michel Zethof;
Synopel

VvE Entrepot West II

*Corine Erades, P  p   Niemeijer, Deniz   stem, Michel Zethof
Synopel Architecten*

